

NORSK NARKOTIKAPOLITIFORENING

Rusreformen

*– for et tryggere samfunn for
morgendagens barn og unge*

Vil du ha mer informasjon om NNPF?

Les mer om oss og hvilke saker vi jobber for på nnpf.no og oppsummeringer av hørings-svar som er kritiske til Rusreformutvalgets forslag på rusreformen.no.

Les mer om rusreformen:

rusreformen.no
narkotikapolitikk.no
foreldreopporet.no

01 Ja, til helsehjelp. Nei, til avkriminalisering for alle.

Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) støtter forslaget om å tilby helsehjelp fremfor straff for rusavhengige, men vi støtter ikke en generell avkriminalisering, slik regjeringen har foreslått.

Vi mener at samfunnets reaksjon på rusbruk må være tilpasset hver enkelt gruppe. Tungt rusavhengige bør ikke møtes med samme tiltak som en som bruker kokain på en fest eller ungdom som prøver cannabis for første gang. Et forbud med reell oppdagelsesrisiko og tilpassede reaksjoner, er tilstrekkelig til å forhindre de fleste ungdommer i å begynne med narkotika. Samtidig må rusavhengige møtes med helsehjelp. For de som ikke er avhengige mener vi at bruk av illegale rusmidler fremdeles må møtes med straffereaksjoner hvis de ikke tar imot de hjelpe-tiltakene som samfunnet tilbyr.

Norsk Narkotikapolitiforening er en ideell organisasjon som drives på frivillig basis. I dag har vi omtrent 3600 medlemmer fra Politiet, Tolletaten, Påtalemyndigheten, Kriminalomsorgen, Forsvaret og flere andre. Vi arbeider for å styrke innsatsen mot narkotika ved å fremme utdanning, forebyggende arbeid og forskning. Hovedaktiviteten til våre lokallag er det forebyggende prosjektet «Bry deg, si nei til narkotika», som retter seg mot foreldre og rollemodeller.

**70 % tror at flere vil
prøve illegale rusmidler
om det ikke gir noen
straffereaksjoner**

(Sentio, 2019)

02 Hva betyr avkriminalisering?

I forslaget til ny rusreform betyr avkriminalisering at kjøp, besittelse og bruk av narkotika skal være ulovlig, men ikke straffbart. En slik endring får store konsekvenser for hvordan samfunnet kan jobbe med rusforebygging.

Sannheten er at det finnes mange varianter av avkriminalisering som er prøvd ut med utgangspunkt i ulike kulturer og forutsetninger. Portugals modell kan for eksempel fremstå som strengere enn håndhevingen av dagens norske modell, mens andre steder grenser avkriminalisering til ren legalisering.

Mange oppfatter rusreformen som en form for legalisering. Dette viser tydelig at det ikke holder å skrive at noe er forbudt – det er de faktiske handlingene som skjer i forlengelsen av forbudet som er avgjørende.

Regjeringens rusreformforslag er en av de mest liberale modellene i verden fordi oppdagelsesrisikoen blir kraftig svekket, og fordi konsekvensene for å bli tatt for bruk av narkotika blir små. Dette vil åpenbart påvirke holdningene i samfunnet – spesielt blant ungdom.

Rusreformutvalgets rapport viser selv til en undersøkelse i Australia hvor beboere i de to områdene som da hadde avkriminalisert, i mye større grad enn resten av befolkningen feilaktig trodde at det var lovlig å bruke cannabis.

Hva er rusreformutvalget?

Rusreformutvalget fikk i oppdrag av regjeringen å forberede gjennomføringen av rusreformen, der ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk, overføres fra justis-sektoren til helsetjenesten. De la i 2019 frem sitt forslag.

Regjeringens forslag til rusreform

Regjeringen har stilt seg bak rusreformutvalgets forslag, og har i hovedsak bare endret på tre ting:

1. Øvre og nedre terskelverdi:
  - Erverv og innehav av narkotika til eget bruk under nedre terskelverdi er straffritt.
  - Erverv og innehav av narkotika til eget bruk mellom nedre og øvre terskelverdi er straffbart og skal normalt møtes med påtaleunntatelse på vilkår.
2. Lavere terskelverdier for straffefri befatning med narkotika.
3. Dersom du ikke møter opp til kommunal rådgivende enhet kan du bli pålagt et administrativt gebyr.

Hva skjer nå?

Reformforslaget skal behandles i Stortinget. For å få flertall må flere partier enn regjeringspartiene stemme for forslaget.

03 Er dagens narkotika-politikk mislykket?

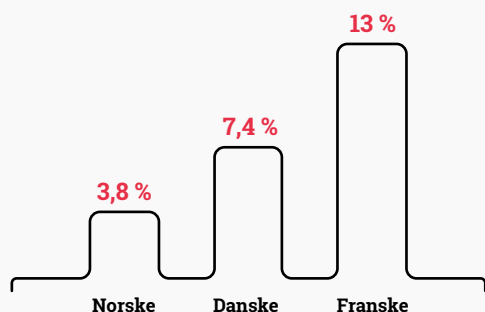
Undersøkelser gjennomført av ESPAD tyder på at Norge har gjort mye riktig i det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge. Norge er blant landene i den vestlige verden hvor ungdommer bruker minst narkotika.

Likevel er det mange sider ved dagens narkotikapolitikk som kan forbedres, spesielt i arbeidet med tungt rusavhengige. Våre medlemmer møter mennesker som lider av avhengighet hver dag og er enige i at de trenger bedre helsehjelp, ikke mer straff.

Dessverre er vi nå inne i et ordskifte og en samfunnsutvikling som kan få potensielt store konsekvenser for det gode arbeidet som er gjort frem til nå. Ungdom bagatelliserer farene ved narkotikabruk, og mange tror at avkriminaliseringen betyr at det blir lovlig å bruke narkotika.

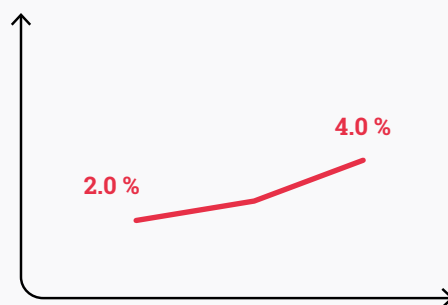
De nyeste tallene fra ESPAD viser en økning i cannabisbruk blant unge og det er viktig at vi som samfunn gjør det vi kan for å bremse denne negative utviklingen. Samtidig har helsevesenet de siste ti årene opplevd en økning på 48% i pasienter som ønsker hjelp med sin cannabis-avhengighet, uten at antall brukere har gått opp like mye. Det viser at mange utvikler et problematisk forhold til stoffet (FHI 2018).

Andel ungdom som har brukt cannabis de siste 30 dagene

Norske ungdommer ruser seg mindre enn ungdom i land som Frankrike og Danmark.

Utvikling i cannabis-bruk blant norsk ungdom de siste 10 årene

Stadig flere norske ungdommer bruker cannabis. NNPf arbeider for å snu denne negative utviklingen.

**Det viktigste for NNPF
er å forhindre at unge får
problemer med rus**

04 Konsekvensene av regjeringens forslag til rusreform?

Ingen hjelp eller oppfølging:

Regjeringens rusreformforslag skisserer en full avkriminalisering av alle typer narkotika, for alle, uansett livssituasjon og alder. Den som blir tatt kan pålegges å møte hos kommunen og dersom man ikke møter kan det medføre et administrativt gebyr. Regjeringen har ikke foreslått noen videre hjelp eller oppfølgingstiltak, verken for tungt rusavhengige eller mindreårige.

Ungdom tror at det blir lov:

Tilbakemeldinger fra hele landet går på at mange unge som røyker cannabis feilaktig tror at det skal bli lovlig. Vi er redd for at dette er holdninger som får feste seg. I den pågående debatten om rusreformen ser vi også at mange voksne ikke forstår forskjellen på avkriminalisering og legalisering. Det er vanskelig å forstå at noe skal være ulovlig, men ikke straffbart. Hvordan skal vi da forvente at ungdommene våre gjør det?

Foreldrene kobles av:

Foreldre som opplever at ungdommen deres er i ferd med å utvikle rusproblemer trenger hjelp og oppfølging. Den helserettslige myndighetsalderen i Norge er 16 år. Med unntak av pliktig oppmøtet til en rådgivende samtale sammen med foresatt eller verge vil det i stor grad være opp til ungdommen din å bestemme hvor mye man som forelder skal få vite om det som skjer etter fylte 16 år. I dag gir straffelovgivningen foresatte en rolle som verge slik at de kan følge opp ungdommen sin tett i en utfordrende og sårbar periode av livet. Utover det pliktige oppmøtet er det ikke foreslått at foreldre vil få noe støtte fra samfunnet.

Politiet mister nødvendige verktøy:

Regjeringen har valgt å videreføre Rusreformutvalgets forslag om å oppheve straffeansvar for kjøp, bruk og besittelse av narkotika til eget bruk og flytte dette over i helselovgivningen hvor prinsippet om frivillighet er ledende. Politiet kan i en slik situasjon ikke benytte etterforskningsverktøy som ransaking eller dokumentere hva slags narkotika som er brukt med for eksempel en urinprøve. Bekymringssamtalen er et mye brukt forebyggende verktøy som også krever at noe er straffbart. Regjeringens forslag om en overfladisk visitasjon erstatter på ingen måte noen av disse verktøyene.

Et eksempel vil være at politiet mister mulighet til å gå inn på mobiltelefoner i tilfeller om kjøp, bruk og besittelse av narkotika fordi det er å regne som en ransaking. Det forebyggende arbeidet blir vanskeliggjort når vi vet at det er vanlig at sosiale medier benyttes som omsetningskanal av narkotika til barn og unge.

Mister rullebladets forebyggende funksjon:

Politiattest, folkelig kalt «rullebladet» er en viktig del av samfunnets forebyggende innsats opp mot hvem som får skytevåpen, ha risikoutsatte jobber og førerkort. Regjeringens forslag medfører at bruk, kjøp og besittelse av narkotika ikke vil fremkomme på politiattest. Lovverket har siden 2014 tatt et særlig hensyn til at mindreårige skal få en ny sjanse og ikke dra sine feiltrinn med seg på rullebladet sitt.

“

Vi mener at den foreslåtte reformen vil føre til økt normalisering og tilgjengelighet, og dermed økt bruk av narkotika og flere rusrelaterte skader.

05 Hvordan kan vi hjelpe dem som trenger det mest?

NNPF mener forslaget til regjeringen er svært mangelfullt når det kommer til å beskrive konkrete tiltak for å hjelpe tungt rusavhengige. Forslaget inneholder ingen nye hjelpetiltak og ingen midler eller menneskelige ressurser.

Stigma knyttet til straff er reelt, men knytter seg også opp mot atferd og konsekvenser fra livssituasjon og rusbruk. Ofte er ikke årsaken til bøter eller fengsling rusbruken i seg selv, men handlinger begått i ruspåvirket tilstand. Vi ser en klar sammenheng mellom narkotikabruk og annen kriminalitet.

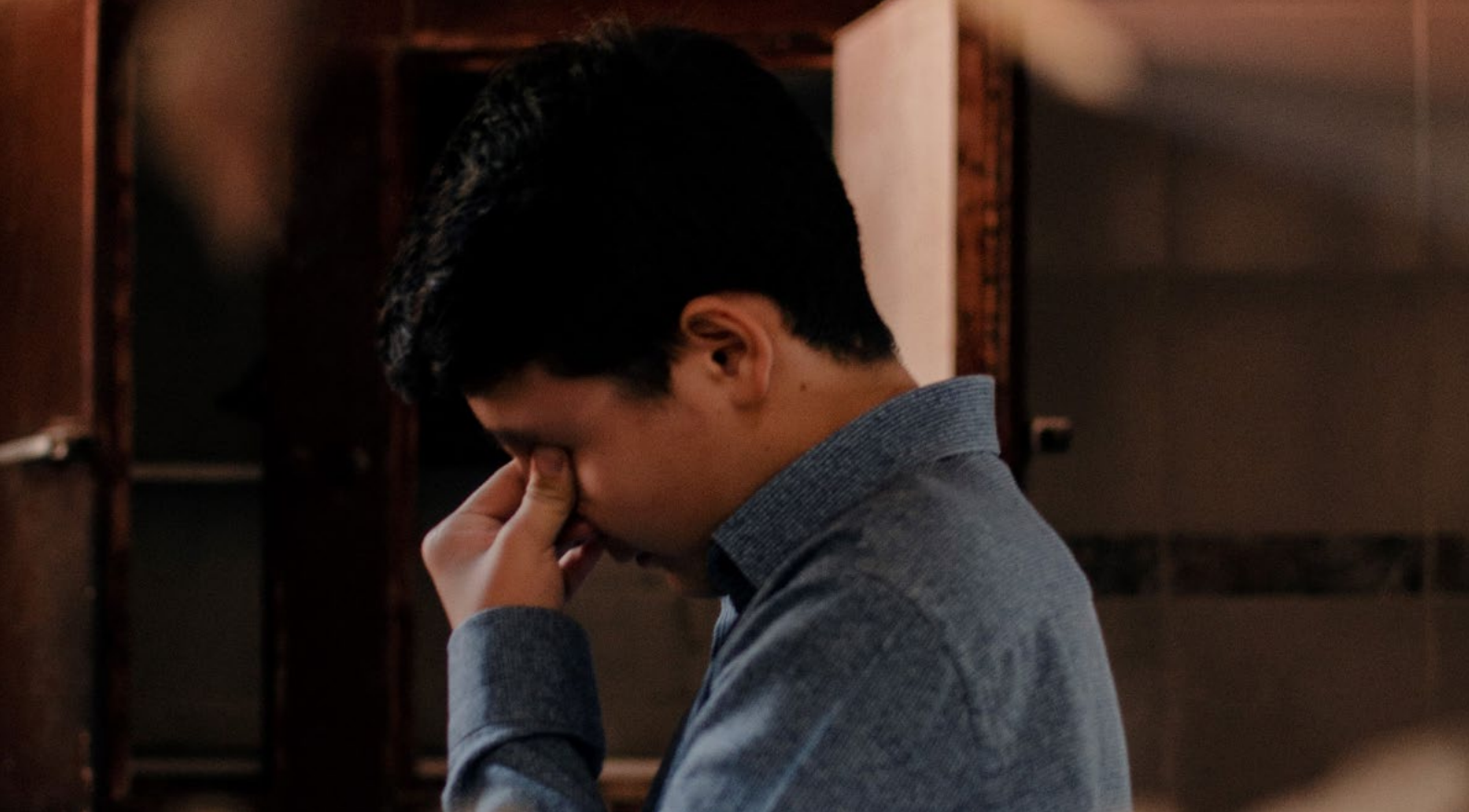
Norge har allerede innført en rekke alternative straffereaksjoner for å bedre livssituasjonen til tungt rusavhengige:

1. Soning i institusjon som alternativ til fengsel
2. Narkotikaprogram med domstolskontroll som alternativ til fengsel
3. Bøtetjeneste som alternativ til bøtesoning. De som ikke kan betale, kan gjøre opp for seg med samfunnstjeneste.

Vil avkriminalisering gi færre overdoser?

Norges høye overdosetall brukes ofte som argument for en full avkriminalisering. NNPF har ikke sett forskning som tilsier at disse to områdene henger sammen, og Rusreformutvalget argumenterer heller ikke med at deres forslag om avkriminalisering vil redusere overdoser.

Norge har allerede innført delvis avkriminalisering i Brukerromsloven og lovlig tilgang på enkelte rusmidler (LAR) for tungt rusavhengige. Dette skal hindre overdoser og bedre livssituasjonen for dem det gjelder. Vi mener løsningen er en reform med mye sterkere fokus på behandling, ettervern og ressurser til sosial- og helsehjelp.

06 Høye terskelverdier gjør det lett å selge narkotika

Regjeringen foreslår at man kan besitte inntil 10 gram cannabis, i tillegg til to andre stofftyper samtidig, uten å risikere straff. Det som defineres som besittelse til eget bruk i dag er rundt 2 gram cannabis. Den foreslåtte terskelverdien er også høy for andre typer narkotika.

Narkotikaselgerne får det enklere

Hvis man kan gå med titalls brukerdoser av forskjellige typer stoff uten å risikere straff, blir politiets forebyggende arbeid svært vanskelig. I tillegg er ikke grensene som regjeringen foreslår justert for styrkegrad. Det som er ment å være 20-30 brukerdoser kan for enkelte stoffer, være flere hundre brukerdoser. Vi snakker i noen tilfeller om verdier for flere titusen kroner.

Bruker eller selger?

Forslaget til regjeringen fjerner i stor grad muligheten politiet har til å samle inn informasjon og etterforske mindre narkotikasaker. Dette kan lett utnyttes av dem som selger narkotika. Det er derfor avgjørende at politiet får gjort nødvendige etterforskingsskritt ferdig. Først da kan det besluttes om de står overfor en bruker eller en selger, og om det er en sak for helsevesen eller justis.

**Mange ungdommer
forstår ikke selv at de
har et rusproblem**

07 Å avdekke er første steg i å forebygge

Politiet har i dag forebygging som sin viktigste russtrategi. For at samfunnet skal kunne tilby gode hjelpetiltak må politiet først avdekke rusbruken. I dette arbeidet er de avhengige av verktøykassen sin, som blant annet består av ransaking av personer, steder og digitale medier, og å dokumentere narkotika- bruk gjennom for eksempel spyttprøver.

Forslaget til rusreform vil gjøre dette arbeidet svært vanskelig. Konsekvensene vil være store for det forebyggende arbeidet politiet gjør i dag, og for etterforskning av alvorlig og profittmotivert organisert kriminalitet.

NNPF er opptatt av at rusreformen ikke skal medføre lavere oppdagelsesrisiko. Samfunnet er ikke tjent med at politiet avdekker færre bruk- og besittelsessaker, særlig når det gjelder ungdom hvor tidlig inngripen er avgjørende for å forhindre misbruk.

Ruskontrakter – et alternativ til straff

Ruskontrakter er i dag politiets foretrukne reaksjon i narkotika saker som involverer mindre-årige. Ruskontrakten innebærer at de som blir tatt for å bruke narkotika slipper straff dersom de gjennomfører tiltak som samfunnet setter inn.

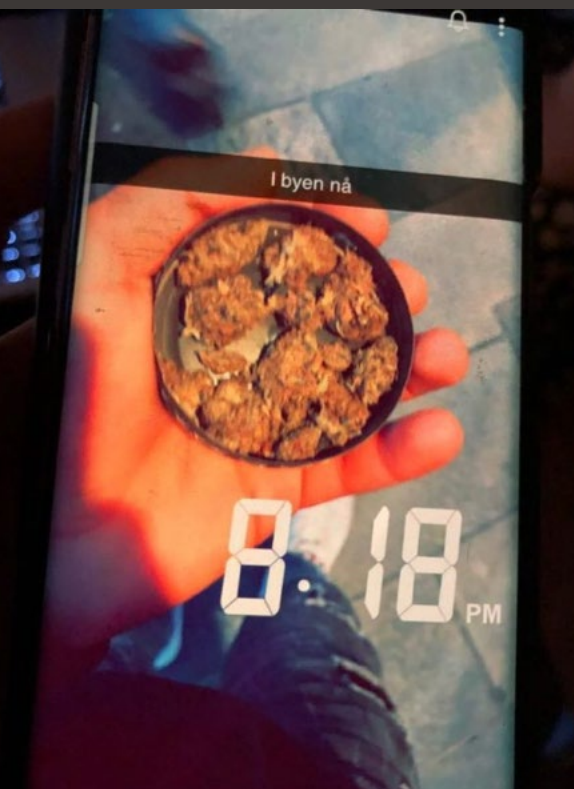
Mange ungdommer forstår ikke selv at de har et rusproblem og trenger hjelp fra samfunnet for å ta riktige valg. Andre oppgir nettopp ruskontrakten som en god unnskyldning til å si nei når de blir tilbudt narkotika. Ved å avkriminalisere fjerner vi muligheten til å benytte slike hjelpetiltak i saker kun relatert til bruk, besittelse og kjøp av narkotika.

Det er viktig å ha lik praksis for reaksjoner i hele landet. NNPF vil spesielt løfte fram TIUR-modellen i Ringsaker, som har lyktes med mye av den samhandlingen og tilpasningen vi etterlyser i møte med ungdom og unge voksne.

“

For barn og unge med milde og kortvarige rusproblemer er det blant annet rapportert om at det er vanskelig å komme tidlig nok inn og å komme i posisjon til å hjelpe, at de unge bagatelliserer rusbruken sin, at legaliseringsdebatten om cannabis bidrar til ufarliggjøring og dermed til at flere prøver.

(Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid, SINTEF,2020)

Salg av narkotika i sosiale medier

Ungdom tilbringer mye tid på sosiale medier, noe som gjør disse arenaene til en godt egnet markeds plass for salg av rusmidler. Det er svært problematisk om politiet mister muligheten til å skaffe viktig informasjon fra disse kanalene.

Myten om det ødelagte rullebladet

Mindreårige får ikke rullebladet sitt ødelagt av bruk og besittelse i Norge i dag. Politiregisterloven sier at vandel skal være uten anmerkning for personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet, og som ikke har begått alvorlig eller gjentatte lovbrudd (Politiregisterloven § 41). NNPF mener at dagens lovverk ivaretar samfunnets behov for at mindreårige skal få en ny sjanse, samtidig som myndige personer kan holdes ansvarlig for skadelig atferd.

08 Våre forventninger til en ansvarlig rusreform

Vi er for en rusreform. En reform der vi reduserer stigmaet ved å misbruke narkotika uten å avkriminalisere bruk og besittelse. Der vi tar vare på de mest sårbare: de tyngste rusmisbrukerne, og beskytter barn og unge fra avhengighet.

Politiets hjemler til etterforskning må videreføres, også i saker som omhandler bruk, besittelse og anskaffelse av narkotika. Dette er sannsynligvis vanskelig å ivareta med en generell avkriminalisering. En ansvarlig rusreform kan ikke svekke politiets forebyggende arbeid og innsatsen mot omsetning og organisert kriminalitet.

Terskelverdiene som skiller besittelse til eget bruk og salg bør maksimalt økes til det laveste forslaget i rusreformutvalgets innstilling.

Rullebladets forebyggende funksjon må ivaretas, spesielt for utsatte arbeidsplasser, våpensøknader, førerkort osv.

Det må være reelle konsekvenser for dem som ikke følger opp tilbud om helsehjelp. Her er det viktig med et tydelig skille mellom tungt rusavhengige, rekreasjonsbrukere og ungdom.

Påbud om at alle kommuner skal opprette et felles innslagspunkt for dem som frivillig ønsker hjelp eller er blitt avdekket av politiet for bruk og besittelse til eget bruk. Innslagspunktet skal ha oversikt over kommunens totale tilbud i slike saker og sikre at alle brukere får et skreddersydd tilbud.

Påbud om at alle kommuner tilbyr et minimum av tiltak for å hjelpe dem med rusproblemer. Tiltakene må betales av det offentlige og medføre minst mulig tidsbruk og ulempe for dem som ønsker hjelp. Vi trenger en rusreform med fokus på både forebygging, behandling og styrking av ettervern.

Kommunene må sikres midler til å innføre de nødvendige tiltakene. Vi må sikre lik og god hjelp til alle uavhengig av hvilken kommune man bor i.

NORSK NARKOTIKAPOLITIFORENING